

Галина Малашенко

Історія вулиці Басейної бере свій початок у середині XIX ст., коли після сильного потопу на Хрещатику місцева влада вирішила прокласти під Бесарабською площею колектор у напрямку яру, який під час злив перетворювався на відкритий басейн. Року 1861-го згідно з правилами розподілу вулиць на розряди, вул. Басейну було віднесено до найнижчого – 4-го розряду Либідської та Палацової частин міста. Відповідно і забудова вулиці у 1870-х роках велася дерев'яна та одноповерхова [1]. Та якщо спочатку вздовж Басейної канави селилися люди середнього достатку, то наприкінці XIX ст., коли основну частину самого басейну було направлено до підземного колектору, вартість землі в цій частині міста швидко зростає. Першим свою територію розширює Бесарабський ринок, з обох боків від якого поступово зводилися солідні будинки привілейованих верств суспільства. Формування сучасного вигляду вулиці почалося на зламі XIX-XX ст.. В цей час будувалися численні 4- і 6-поверхові будинки, щільно притулені торцями один до одного.

Сьогодні довжина вулиці Басейної складає близько 300 м, вона є з'єднуючою ланкою в складному вузлі на перетині цілого ряду центральних вулиць міста. Характер її забудови виз-

начають будинки періоду еkleктизму і раннього модерну [2]. Це переважно прибуткові будинки, відомі завдяки іменам своїх визначних архітекторів та видатних політичних та культурних діячів, які певний час мешкали в них. Ці будинки є пам'ятками архітектури, історії та містобудування, деякі з них занесені до Зводу пам'яток історії та культури м. Києва. Та варто згадати і про деякі яскраві споруди, що сьогодні не включені до жодних сучасних путівників, карт, зводів та реєстрів, оскільки свого часу були зруйновані, але залишилися жити на тогочасних світлинах, в спогадах сучасників, історії.

Так, ще недавно на зеленому островці посеред проїжджої частини перспективу вулиці замикала типологічно рідкісна триповерхова будівля безкоштовного Нічліжного притулку (кін. XIX ст.), зведеного відомим зодчим В. Ніколаєвим на замовлення цукрозаводчика М. Терещенка, яка була розрахована на 500-600 ліжок. В радянські роки її пристосували під пологовий будинок, згодом – будівельні контори. Проте влітку 1996-го р. з метою модернізації розвороту 27-го маршруту трамваю, який вирішили організувати саме на цьому місці – будинок був знесений. А за два роки був ліквідований і сам 27-й маршрут [1;3].

Спогадом став також живописний бульвар посеред вулиці (був ліквідований з метою розв'язки транспортних по-

бульвар посеред вулиці (був ліквідований з метою розв'язки транспортних по-

Базар на вулиці Басейній. Праворуч відходить вул. Борохова (з 1937 р. — вул. Шота Руставелі). Фото 1935 р.
<http://hvylya.org>.

Вул. Басейна, 5–6.

Фото автора

токів в мережі центральних вулиць) та бронзовий пам'ятник єврейському класику Шолом-Алейхему, який, припіднявши капелюха, зустрів перехожих на самому початку бульвару (відкритий 1998 р. – архітектор Ю. Лосицький, скульптор – В.Медведєв, у 2001 р. перенесений на вул.Рогнеденську) [1;3].

З вул. Басейною пов'язане ім'я Голди Меїр (Мабович) – доньки київського столяра, майбутнього державного діяча Ізраїлю, яка провела 5 перших років свого життя в м. Київ за адресою вул.Басейна, 5. Та це був не солідний цегляний будинок, на якому тепер висить меморіальна дошка на честь Голди, а скромний дерев'яний флігель, який не дійшов до нашого часу [2;3].

У садибі №6 (дерев'яному флігелі з мезоніном, на місці якого сьогодні знаходиться багатопрофільний комерційний комп-

Вул. Басейна, 17. 1953–54 рр.

**Бесарабський ринок з боку вул. Басейної. 1912 р.
Арх. Ю. Гай.**

Вул. Басейна, 15. Арх. А.Краусс. 1900 р.

лекс) народився і жив у 1876–1894, 1913–1914, 1916–1920 рр. відомий композитор і педагог Рейнгольд Глієр, ім'ям якого названа Київська консерваторія [3].

Деякі відомі будинки сьогодні відносяться вже не до Басейної, а ряду інших вулиць. Наприклад, комплекс прибуткових будинків і готелю "Оріон", виконаний у формах французького ренесансу за проектом архітектора А. Краусса, займає цілий квартал, звернений до Бесарабської площі (вул.Червоноармійська, 1–3).

Фронт забудови непарного боку вулиці має містобудівну цінність. В стилі неоренесанс з елементами мавританського стилю збудований готель "Пале-Рояль" (межа XIX–XX ст., архітектор

А.Краусс, вул.Басейна, 1/2) [1]. Сьогодні цю споруду з її виразною архітектурою видно здалеку, насамперед завдяки яскравій вивісці з написом на червоному тлі – назвою закладу громадського харчування, який, власне, зайняв перший поверх пам'ятки архітектури.

Важливу роль у забудові вулиці відіграє житловий будинок № 12/1 на розі вулиць Басейної, Шота Руставелі та Еспланадної (1898, арх. А. Краусс), який належав фабриканту М. Аристархову та був значно перебудований у радянський час. Також до Зводу пам'яток занесені житловий будинок за адресою вул. Басейна, №15 (1900 р., архітектор А.Краусс, стиль – "київський ренесанс") та житловий будинок, який є зразком повоєнної архітекту-

ри (1954–1955 рр.) і в якому знаходилось Управління капітального будівництва Київського міськвиконкому (вул.Басейна, №17) [1].

На Басейній збереглася значна кількість дореволюційних будинків та "сталінок", які сьогодні підлаштовуються чи перебудовуються під потреби активного ділового центру столиці: переплановуються під офіси, торгові центри, заклади громадського харчування, корегуються з метою оптимізації транспортних сполучень тощо. Особливістю вулиці є те, що вона складається з фасадної лінії, яка використовується під магазини, офіси, ресторани та з внутрішньої лінії житлових будинків. Якщо вартість магазинів на цій вулиці на осінь 2010 року складала \$15000-17000 кв.м, то вартість квартир – \$3000–5000 кв.м [3]. Щодо стану цих будинків, то якщо фасадний бік хоча й спотворений рекламними вивісками, але все ж має пристойний вигляд, то зовсім інший стан цих же будинків ми бачимо з боку внутрішніх дворів: неполаджена покрівля, захаращені аварійні балкони, стіни, пошкоджені неправильним водосток, зливами, часом тощо.

Неабияку шкоду завдають вібраційні шуми від руху транспорту і будівельних робіт, пам'ятки зазнають негативного впливу біологічних та механічних чинників. Окрему проблему становить візуальне забруднення ландшафту сучасними багатофункціональними новобудовами. Оскільки будинки збудовані майже впритул один до одного, не можна говорити про буферні зони чи принаймні віддалене розташування паркінгів, підземних переходів та автомобільних доріг.

Таким чином, вулиця Басейна зазнала долі більшості історичних центральних вулиць, на яких історія підпорядковується вимогам і коректується під потреби сучасності, а не навпаки. Залишається сподіватися на ефективність нововведення Головного управління містобудування і архітектури Київської міської держадміністрації щодо створення паспортів вулиць. Документ буде включати інформацію про благоустрій і озеленення, стан фасадів будинків, інженерних мереж, тимчасових споруд і інформаційних вивісок. Також планується постійний моніторинг за станом вулиць. Вулиця Басейна стане пілотним проектом даної програми [4].

1. Звід пам'яток історії та культури України: Енцикл. вид.: у 28 т./ Гол.ред. В. Смолій. — К.: Голов. ред. Зводу пам'яток історії та культури при вид-ві "Укр. Енциклопедія" ім. М.П. Бажана, 1999. Кн.1, ч.1.
2. Кальницький М. Басейная без рассеяных [Електронний документ]. — 30.05.2008 — Режим доступу: http://internij_kiev. — Назва з екрану (09.02.2011)
3. Кальницький М. Басейная спасала от потопа [Електронний документ]. — 04.10.2010 — Режим доступу: http://internij_kiev. — Назва з екрану (09.02.2011)
4. <http://news.liga.net>